СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIV. Ч. 217. Джерзи Ситі, Н. Дж., субота, 18. вересня, 1926. VOL. XXXIV. No. 217. Jersey City, N. J., Saturday, September 18. 1926. THREE CENTS

МЕКСИКАНСЬКІ БАНДИТИ ВБИЛИ АМЕРИКАНСЬКОГО ГОРОЖАНИНА

МЕКСИКО, 16. вересня. — Поважне натягнення відносин межи Злученими Державами а Мексиком може вийти з того, що мексиканські бандити вбили американського горожанина, нюйорського капіталіста Якова Розентателя.

Бандити схопили кілька днів тому Розентеля, щоби від його родини добитися високого викупу. Коли, однак, мексиканський уряд вислав у погоню за ними відділ федерального війська, вони вбили плінника, а самі втекли в гори. В бійці межи бандитами а військами згинуло 2 бандитів. По битві власне й найдено тіло Розентеля.

ДЕПАРТАМЕНТ СТЕЙТУ ВМІШАЄТЬСЯ В СПРАВУ ВБИЙСТВА РОЗЕНТАЛЯ.

ПОЛ СМИТС, Ню Йорк, 16. вересня. — На вістку про вбийство Розенталя мексиканськими бандитами, президент Кулидж припоручив департаментови стейту розслідити як найскорше справу та поставити мексиканському урядови домагання, щоби він покарав строго бандитів.

ЛЕГІСЛЯТУРА ПОСТАНОВЛЯЄ РОЗСЛІДИТИ ДІЯЛЬНІСТЬ ГУБЕРНАТОРКИ.

ОСТИН, Тексас, 16. вересня. — Низча палата легіслятури стейту Тексасу постановила нині 104 чолосами проти 22 зарядити слідство над діяльностю пані Фергасон, яка досі займала становище губернатора стейту.

Слідство має передовсім розкрити, на скільки її родина вплинала на неї в її урядованню. Її вороги закидують їй, що вона в сьому йшла за приказом свого мужа, та що вона фаворитувала своїх приятелів.

ЛЕТ ПОЧЕРЕЗ ОКЕАН ЗНОВА ВІДЛОЖЕНИЙ

НЮ ЙОРК, 16. вересня. — Нині рано мав вилетіти з Рузвелт Філ адн Лонг Айленді, літак Сікорського в дорогу до Парижа. Мав він вилетіти ще вчора, але виїзд відложено через злу погоду на морю. Нині рано знова перед самим відїздом відкрито проточину в збірнику газоліни, і лет знова відложено.

Летіти мав летун Рене Фонк.

РОБІТНИЧА РАДА ЗАКЛИКАЄ ДО БОРОТЬБИ ПРОТИ СУДОВИХ ЗАБОРОН.

НЮ ЙОРК, 16. вересня. — Центральна Робітнича Рада, яка обєднує всі місцеві робітничі юнії, відбула нині конференцію в справі свіжих судових заборон, звернених проти пікетовання. Рада винесла резолюцію, в якій взиває робітничі юнії поставити сю справу на своїх конвенціях та почати рішучу боротьбу проти заборони пикетовання, бо в противнім разі суди незадовго зведуть на нічо цілу страйкову боротьбу.

ОСТЕРІГАЄ ДІТИ ПЕРЕД УПРОШУВАННЄМСЯ НА АВТА.

НЮ ЙОРК, 16. вересня. — Суперінтендент шкіл міста Ню Йорку видав до дітий і їх родичів осторогу, щоби вони по дорозі до школи не просили переїзджаючих автомобілістів підвозити їх до школи, бо зі сього виходить богато небезпеки, головно для дівчат середних шкіл.

КАНАДІЙСЬКА ПРОВІНЦІЯ МАЄ ВЕЛИКІ ЗИСКИ З ТОРГОВЛІ АЛЬКОГОЛЕМ.

МОНТРЕАЛЬ, 16. вересня. — Горівчана Комісія Квібеку передала провінціяльному урядови суму 5 міліонів 339 тисяч долярів, які ся комісія заробила для уряду на продажі алькоголічних напитків.

МЕКСИКАНЦІ СВЯТКУЮТЬ „ГУЧНО" РІЧНИЦЮ СВОЄЇ СВОБОДИ.

МЕКСИКО, 16. вересня. — Ціле місто святкувало нині врочисто 116. річницю визволення Мексика зпід еспанської монархії.

Свято почалося вчора з того, що президент Каес задзвонив у дзвін, котрим повстанці скликали людий на повстанне. Нинішне свято складалося з паради федеральних і стейтових війск, з управ сих війск, та великого походу містом. Коли президент появився на арені вправ, публика урядила йому гучну овацію. Похід перервав уливний дощ.

Вечірнє свято відбувалося зі стріляниною, хоча уряд заборонив уживати пального оружа. Не обійшлося при тому й без покалічень, ба навіть, як кажуть, і без трупів.

СУД ПРИКАЗУЄ ЗАМИКАТИ ВИСТАВУ В НЕДІЛЮ.

ФІЛАДЕЛФІЯ, 16. вересня. — Суд повіту Довин видав приказ, що всі будинки на ювилейній виставі 150-літної річниці американської свободи мають в неділю бути замкнені. Проти сього зарядження внесено апеляцію, і до вирішення рекурсу вистава буде в неділі отворена.

ЗАПОВІДАЄ УПАДОК ФАШИЗМУ.

НЮ ЙОРК, 16. вересня. — Др. Типел, який довгі роки був митрополитом епископальним проповідником у Римі, заявляє, що фашистський уряд мусить незадовго впасти, бо хоча Музоліні є великим лідером, він своїми думками завертає від ідей 20. століття до ідей 16. століття й середновічча.

ФІЛЬОСОФ ПЕРЕЧИТЬ, НЕМОВБИ ВІЙНА БУЛА БЛАГОСЛОВЕНЬСТВОМ.

КЕЙМБРИДЖ, Месечузетс, 16. — вересня. — На межинародному конгресі фільософів, що відбувається в місцевому Гардварському університеті, виступив д-р Кехер, німецький фільософ з острою критикою думки, буцімто війна була благодаттю для людства.

Він показував, що війна винищує найліпші фізичні одиниці, та що вона на загал приноцєб-ви- П(.Клвлтмдлвлспєя носить шкоди так побідженим, як і побідникам. Війна розвиває в людях ріжні неморальні прикмети, як брехливість, обманьство, чорнення.

Він признав, що за велику частину воєнної фільософії відповідає Прусія та її монархи.

ЩЕ РАЗ ПРОБА ПЕРЕПЛИСТИ АНГЛІЙСЬКИЙ КАНАЛ.

ГРІС НЕЗ, Франція, 16. вересня. — Сюди приїхала англійська пливачка, котра не хоче подати свого імени, а котра буде вже вдруге пробувати переплисти Англійський канал. Називає вона себе прибраним іменем Джейн Дарвин.

ФРАНКІВСЬКУ ПРЕМІЮ КОРЯКОВИ.

Президія Всеукраїнського Франківського громадського комітету, розглянувши роботи з історії літератури, ухвалила поставити питання перед жюрі по призначенню Франківських премій В. Корякови за його роботу „Нарис з історії української літератури".

КОМЕДІЯ З „ЯЗИКОВИМ ВОПРОСОМ".

На останнім учительськім конгресі в Мукачеві вибрано 6-членову комісію, що має вирішити питання про язик в школах і предложити те рішення чеській владі. В цій комедії грає чеська влада назверх двозначну ролю, бо її стремління створити якесь українсько-московсько-старославянсько-чеське язичіє, не є щось иншого, як тільки комедією, котра дає чеській владі і дальше можливість не допускати до добровільної скоропостижної смерти „язикового вопроса", бо цей дає їй знамениту нагоду засідання теплих місць Чехами навіть в українських школах, затуманювати українських дітей та помагати чехізації.

ЛИСТ З ТЮРМИ.

Галина Штайн, з Перемишля, котра вже 18 місяців сидить у слідчій тюрмі в Луцьку, пише ось такий лист:

„Бажаючи вимусити на мені зізнання, кинено мене до темного льокалю. Там пущено дикого, скаженіючого пса. Я зімліла. Коли прийшла до себе, то побачила, що лежу в крови. Мої коралі лежали розкинені по долівці. На них були сліди крови. З того часу хорію на серце".

Як пишуть инші вязні, Галину Штайн, хору на сухоти і серце, і котра вже кілька разів мліла на проході і цілими годинами лежала безпритомна, щекопали тюремні дозорці.

ПОВНИЙ ЗАНЕПАД КУЛЬТУРНИХ ГОСПОДАРСТВ В БЕСАРАБІЇ.

Правительство рішило відібрати землі і господарства бувшого бесарабського земства та віддати їх в управу сільсько-господарським камерам. Ці культурні господарства були заведені земством ще за часів, коли Бесарабія належала до Росії. Тоді мали вони великий та багатий живий і мертвий інвентар, як расову худобу, коні, господарські машини, досвідні поля і другі атрибути взірцевих господарств.

Газета „Дімінятца55 з 10. м. м. підносить закид бувшому лібералному правительству за те, що воно „при знесенню земства в 1921 році не передало тих культурних господарств сільсько-господарським камерам, або другим відповідним органам, а віддало їх в руки своїх партійних прихильників, повітових префектів, ріжним військовим установам та старшинам, котрі привели їх до цілковитого упадку, бо розграбили все. Раньше земство, що завідувало цими господарствами, давало цілій Бесарабії першорядне насіння для засіву, поширювало плекання расової худоби, переводило в життя економічний принціп малого господарства, виховувало свідомих і досвідних селян-хліборобів і т. д. Наше правительство не зрозуміло важної ролі цих агрономічних пунктів і тому довело їх до повного упадку".

Таке свідоцтво видає сама румунська преса про боярську господарку в „освобожденій" Бесарабії.

„СЕЛЯНСЬКО-РОБІТНИЧА РАДЯНСЬКА" ОРГАНІЗАЦІЯ.

На днях арештувала поліція в Ужгороді в друкарни василіянських монахів декілька українських емігрантів з Галичини, що друкували там „большевицькі" летючки. Поліція з великим шумом взялася за допити, а її комісар Майстер вже почав усюди кричати: „Всі Українці є коміністи, всіх їх повішаємо". Правительственні газетки-рептильки „Подк. Глас" та мад. „Уй Кезлині" підняли небувалу тревогу на українську галицьку еміграцію, що живе в Підкарпатській Україні. Це все давало повід дивитися на поліцейську акцію з резервою. Та в скорому часі виявилося, що „большевицька організація" була ділом польського консуля в Кошицях та провокатора д-ра Рудого, що підібрав собі подібних продажних українських інтелігентів і став на услуги польській дефензиві і чеській поліції.

ЕПИСКОП — ВОРОГ ТАНЦІВ.

Епископ м. Голвей в Ірляндії видав пастирський лист, у якому вірним своєї дієцезії заборонує танцювати в суботу або й ходити на танці. Винуватим грозить великими церковними карами. Пастирський лист кінчиться погрозою: „Коли не вистарчить сказане тут, то ужию власти, яку дав мені Христос і церква".

КРИК РОЗПУКИ — „СПОМАГАЙТЕ".

Наслідком заведення аграрних податків та піднесення пограничного цла, роздається по цілій Підкарпатській Україні на зборах, в письмах, в депутаціях до правительства голос бідних селян „спомагайте".

Податкові урядники з жандармською асистенцією виганяють послідне порося з дворів, витягають послідну подушку зпід голови. Правительство аграріїв запрягло цілий адміністраційний апарат до строгого вимагання податків від голодуючого населення. Ліва преса пише з цеї нагоди, що якраз виясняється те, що чеська буржуазія при помочи зрадника нашого народу Волошина, Куртяка, Штефана, Нечаса, Клочурака, Гагатка й инших патріотів засудила наш нарід на смерть. Зруйнували та підкопали наш народ господарственно, а тепер з повною парою починають його руйнувати національно. Молода чеська буржуазія більш ненаситна, ніж стара мадярська.

Ще в 1921 р. видало чеське міністерство земельних справ офіціяльну книжку п. з. „Підкарпатська Русь, її природні і земельні поміри", в якій стверджує факт, що для теперішнього населення Підкарпатської України треба навіть при нормальним урожаю довозити дві третих харчевих припасів щорічно. Значить за 6.000—7.000 вагонів збіжа, які треба спровадити зза кордону (Румунії, Угорщини), прийдеться заплатити селянам цло для чеських аграріїв. В наслідок підвищення цла на вивіз деревних виробів та дров в Угорщину та Італію, упав вивіз майже цілком, а на Підкарпатській Україні і Словаччині починається небувале досі безробіття.

СКРІПЛЕННЯ ПОГРАНИЧНОЇ ОХОРОНИ НА ДНІСТРІ.

Газета „Дімінятца" з 17. м. м. подає, що румунське правительство поручило комендантови третього корпуса в Кишеневі приняти як найгострішї міри по охороні границі на Дністрі. Для цього скріплені всі пограничні військові частини, до І-ої пограничної бригади сігуранци прикомандировано чимало агентів з регату.

Газета пише, що ці міри прийнято длятого, щоби, будьтоби, стримувати масу біженців до Румунії, яких очікують тепер з Радянських республик. Проте, що за минулий рік утекло з Бесарабії на Радянську Україну та вивандрувало до Бразилії 12.640 Бесарабців, щоби спастися від боярського терору та голоду, що панував там в 1925 році, тому, що опорожнили цілі села — газета нічого не згадує. А збільшуючийся що дня терор в Бесарабії хоче оправдати „небезпекою Сходу".

Газету „Наша Реч" в Кишеневі закрито за ряд статтей, в яких газета доказувала, що одиноким ратунком економічної кризи в Бесарабії є відкриття ринків до Радянських республик.

ЛІГА ПОЛАГОДИЛА ПИТАННЄ МІСЦЬ У РАДІ

ЖЕНЕВА, 16. вересня. — Трудности, які виплили з допущення Німеччини до Ліги Народів, полагоджено остаточно нині в сей спосіб, що Збори Ліги вибрали 9 тимчасових членів Ради Ліги.

На три роки вибрано: Польщу, Чіле й Румунію. На два роки: Коломбію, Голяндію й Китай. На один рік: Чехословаччину, Бельгію й Сальвадор.

При голосованню перепала Ірляндія, за якою заявилося 10 голосів, проти 48.

Як видно зі складу Ради, в ній переважає група Франції.

МОСКВА РОЗДАЄ УКРАЇНСЬКІ ПРИРОДНІ БОГАЦТВА ПІД ЕКСПЛЬОАТАЦІЮ ЧУЖИНЦЯМ.

МОСКВА, 16. вересня. — Московська рада комісарів веде переговори з групою американських капіталістів щодо експльоатації української водної сили на Дніпрі.

Зі сторони Росії переговори веде Риков, яко президент ради комісарів, зі сторони Американців Гаф Купер з Ню Йорку. Переговори відносяться до виробу електрики з водної сили Дніпра. Підприємство вимагалоби вкладу коло 60 міліонів долярів, які американські капіталісти готові достарчити. Справа розбивається ще покищо на тому, що московські комісарі домагаються від американських капіталістів, щоби сі дали їм готівкою 5 міліонів долярів, за які малоби закупитися ріжного рода машинерії.

Комісарі вимагають собі далі, що коли технічні робітники при роботах мають бути Американці, то просту роботу мають робити лишень Москалі.

Гаф виїхав нині до Ню Йорку, щоби предложити умови ради комісарів своїм спільникам.

ФРАНЦУЗЬКІ МАСОНИ КРИТИКУЮТЬ ДИКТАТОРІВ.

ПАРИЖ, 16. вересня. — Річна конвенція французьких масонів, до яких зачисляються найвизначніші політичні й бизнесові діячі Франції, ухвалила одноголосно резолюцію проти всякого рода диктатури як ворожої політичній свободі та виключуючій політичні пересліджування.

Голос масонів звернув очи всеї Франції на себе, бо якраз тепер Італія виступає проти Франції за те, що мовляв Франція гостить у себе італійських анархістів, які на французькій землі змовляються проти Мусоліні.

ОСЯГ АНГЛІЙСЬКИХ ЗЕЛІЗНИЦЬ.

ЛОНДОН, 16. вересня. — Британське міністерство транспорту видало нині звіт про нещасні випадки на англійських зелізницях в 1925. році, з котрого показується, що за цілий рік на англійських зелізницях був усього один нещасний випадок, і то се був пасажир, який помер від хиби серця в 10 тижнів після застрашення на зелізниці.

Сей рекорд сильно відріжняється від рекорду Австралії, Німеччини, Франції, а передовсім Злучених Держав.

НОВІ ЗАХОДИ АНГЛІЙСЬКОГО УРЯДУ ДО ПОКІНЧЕННЯ СТРАЙКУ.

ЛОНДОН, 16. вересня. — Щоби довести до нової конференції межи представниками страйкуючих майнерів вугля й представниками властителів копалень, англійський премієр Болдвин скликує нині їх на спільні паради з урядом.

У своїм заклику Болдвин показує властителям, що вони тратять богато через свою впертість: богато фабрик купує американський вугіль, а другі починають уживати нафти.

РІВЕРА МАВ ГРОЗИТИ КОРОЛЕВИ РЕПУБЛИКОЮ.

ЛОНДОН, 16. вересня. — Кореспондент лондонської газети Дейлі Експрес повідомляє свою газету з границі Еспанії, що він довідався зі зовсім певного жерела, що коли вибухла революта артилеристів, король не хотів зовсім мішатися до боротьби, але премієр Рівера, котрий є справдішним диктатором Еспанії, загрозив королеви, що як король не стане по його стороні, то він скине його з престола й перемінить Еспанію на републику.

ГІНДЕНБУРГ ВІДБУВАЄ ВЕЛИКІ ОСІННІ МАНЕВРИ.

МЕРГЕНГГАЙМ, 16. вересня. — В Швабії відбуваються тепер великі осінні маневри німецької армії. Команда ждала з почипанням маневрів на приїзд президента Гінденбурга.

В маневрах бере участь дві дивізії. Підчас маневрів будуть кидати з літаків фальшивий утрійний газ, бо з правдивим Німеччині проби робити заборонили мирові договори з аліянтами.

ЗАТОПЛЕННЄ КОРАБЛЯ.

ЛОНДОН, 16. вересня. — Недалеко від англійського берега затонув італійський корабель Елленія. Як він тонув, йому на допомогу поспішив англійський корабель Гомерик, але сей не застав уже коло корабля залоги. Гомерик не знає, що з нею сталося.

Причиною затоплення мало бути зударення Еллені з англійським кораблем Індуна.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ВЖЕ МАЮТЬ ДОСИТЬ, ТА НЕ ВСІ

В европейській пресі наробив великого розголосу маніфест, який ряд визначних людий вислав до Ліґи Народів.

Маніфест сей звертається проти військової служби. Він пригадує аліянтським державам, що в час війни народи підняли були клич покласти конець військовим зоруженням, а аліянтські держави піддержували урядово сю надію на скинення ярма мілітаризму. Висловом сеї надії була й Ліґа Народів. Тому її завданнєм є передовсім дивитися за тим, щоби тяжкі военні терпіння наново не повторилися.

Маніфест подає, що головним реальним кроком до замірення світа булоби знищення мілітарного духа в цивілізованих народів, а першим кроком у сьому напрямку загальне знесення військового побору. Кожда саме стала армія мусить мати тисячі фахових офіцирів, а сі власне й є найтяжчою небезпекою для мира. Життя в армії, бараки, військові вправи, сліпий послух старшині, підривають пошану для одиниці, демократії й людського життя.

Держава, котра вважає себе управненою примушувати горожан служити в армії проти їх волі та на приказ держави вбивати тих, яких держава каже вбивати, не може мати великого поважання для вартости людського життя в час мира.

Знесення загальної військової служби облекшить війну, бо тоді буде труднійше виповісти війну, змобілізувати армію з добровольців та її провадити до кінця.

Перший крок до знесення постійних примусових армій горожан повинна зробити Ліґа Народів, яка є висловом стремлінь до мира европейських народів.

Під маніфестом сього змісту підписалося богато визначних людий. Найбільше підписів прийшло з Анґлії; підписали його межи инчими: філософ Нормен Анджел, посол Джордж Ленсбері, лорд Пармур, посол Понсонбі, посол Смилі та письменник Велс. З Німеччини є підпис ґенерала фон Даймлінґа та Павла Лебе, президента федерального парляменту. З Франції письменника Барбіса й других. Є далі підписи ріжних суспільних діячів з Індії, Голяндії, Швайцарії, Австрії, Данії, Еспанії, Швеції, Норвеґії, Чехії, Фінляндії. Є навіть представники Япану, найбільшої мілітарної держави в Азії.

Нема підписів ні одного представника з Росії, з Польщі й Італії. Сі краї обєднує одно: брак горожанської свободи. Де населення гнеться під чоботом військових або напів-військових диктаторів, там і громадянство свобідного голосу в громадських ні міжнародних справах не підносить.

Того рода голосам великого значіння приписати не можна. Ще довгий час вони мусять лишитися голосом вопіющого во пустині. Хоча нині справа їх заходів має кращі вигляди о стільки, що тепер існує Ліґа Народів, яка власне малаби на цілі полагоджувати міжнародні спори та вести світ до загального мира, але при загальній безсильности Ліґи безсильним мусить бути голос маніфесту.

Тому його значіння зводиться до простої пропаґанди. Він звертає увагу народів світа на справу війни та піддає їм один проєкт як спосіб зарадження. Початок не великий, але великі імена, під ним підписані, можуть розбудити людий до думання. Правда, від думки до діла звичайно дорога ще далека, але як думки нема, то й діла ждати не можна.

БОГАТО СЕРЦЯ, МАЛО РОЗУМУ

Анґлійський поет Киплинґ помістив у своїй новій збірці поезій поезію, яка вже викликала подратовання в Америці. Переробив він у сій поемі відому євангельську притчу про робітників у городі, а послідним робітником у ньому зробив він Америку. Городом є світова війна, робітниками — держави, праця — воювання. Закінчення поеми таке, що послідний робітник, який прийшов до роботи на годину перед її закінченнєм, скоро захопив у свої руки всю добичу, належну другим.

Ся поема слушно обідила Американців. Що вони прийшли до війни пізно, сього вони не перечать, але вони протестують проти того, щоби їх представляти за таких, які всі зиски з війни згорнули в свої кишені. У відповідь на сатиричну поему, американські газети вже питаються публично Киплинґа, а тим самим і його рідний край, Анґлію, щоби він подав, які краї або кольонії забрала Америка титулом побідника. Є в сьому запиті безпосередний закид, звернений проти Анґлії, що се вона забирала титулом побіди широкі посілости, належачі до побідженого.

В сей спосіб поет своїм горячковим захованнєм замісць навернути Америку, куди треба було його рідному краєви, не лишень що сього не доконав, але й ще звернув увагу широких кругів на вчинки його вітчини, які з його становища являються що найменше грубою неправильністю. Замісць зблизити свого противника до себе, він своєю загорілостю втрутив його ще дальше, в подібний спосіб, як се він уже давнійше робив, мотаючи відносини між Анґлійцями й Індусами, між капіталістами й робітниками, своїм непрошеним, а дразливим словом.

ЧЕСНА ПРЕСА — ЦЕ СУМЛІННЯ І МОЗОК НАЦІЇ; ЦЕ СОНЦЕ, ЩО ОСВІТЛЮЄ ГРОМАДЯНАМ ДОРОГУ ПРИВАТНОГО, ГРОМАДСЬКОГО І ДЕРЖАВНОГО ЖИТТЯ.

ДРУГИЙ КОНҐРЕС НАЦІОНАЛЬНОСТИЙ У ЖЕНЕВІ

В жовтні минулого року відбувся в Женеві перший, а в днях 25—27 серпня сього року другий **конґрес національностий**, в якім взяли участь т. зв. національні меншости европейських держав. Програма обох конґресів була: виробити правні норми, на яких основі можна би завести мирне співжиття між пануючими і поневоленими народами в границях істнуючих держав.

Через се і минулого й сього року українські, білоруські і литовські делеґати з Польщі брали в конґресі участь тільки як обсерватори, а не як члени, бо вони не хотіли погодитися на таку вузьку програму, стоячи на становищі, що поневолені народи мають право на незалежність.

Коли зважимо, що власне обєднання Українців, Білорусинів і Литовців для спільних виступів на міжнароднім полі проти Польщі зродило думку конґресу національностий, то насувається питання, чому здійснення сеї думки пішло такими шляхами, що Українці, Білорусини і Литовці не можуть брати участи в конґресі.

Се питання хочу пояснити.

В вересні 1923 р., підчас Зібрання Союза Націй у Женеві, делеґати Українців, Білорусинів, Литовців і Німців видали спільну заяву проти положення сих народів під Польщею.

Було се безпосередно після рішення Конференції Амбасадорів з 15. марта 1923 р., яким признано Польщі українські, білоруські і литовські землі, завойовані нею в війнах проти Західно-Української Народньої Републики, проти Радянської України, Білоруси і Росії і проти Литви.

Українські, білоруські і литовські делеґати протестували проти того рішення і домагалися його ревізії в тім напрямі, щоб кождий з народів, поневолених Польщею, одержав змогу виконати право самовизначення. При сім покликалися на арт. 19. Пакту Союза Націй, який постановляє, що Союз Націй може дати ініціятиву до ревізії договорів, які не відповідають відносинам і загрожують мирови.

Крім сього основного домагання ревізії рішення Конференції Амбасадорів з 15. марта 1923 р., українські, білоруські і литовські делеґати домагалися охорони українського, білоруського і литовського народів перед польськими насильствами на протязі того часу, заки буде переведена ревізія згаданого рішення.

До сього домагання прилучилися також делеґат Німців з Польщі.

Таким чином заява містила два домагання: ревізії рішення Конференції Амбасадорів з 15. марта 1923 р. і охорони народів, поневолених Польщею, перед насильствами польського правительства.

Ся заява показує, як поневолені народи, хоч їх змагання не зовсім покриваються, можуть виступати разом.

Заява була предложена Зібранню Союза Націй і вислана делеґаціям усіх держав, які належать до Союза Націй.

Слідуючого року обєднання Українців, Білорусинів і Литовців стало ще тіснійше. Вони заложили „Комітет поневолених народів" (Comite des peuples opprimes) з осідком в Парижі, який мав постійно виступати в обороні Українців, Білорусинів і Литовців, поневолених Польщею.

На протязі літа 1924 р. Комітет зробив чи-малу працю. Навязав звязки в Лондоні й Парижі, приєднав для своєї справи паризький щоденник „Ль'Ер Нувель" (тодішній орган радикальної більшости парляменту), який містив комунікати Комітету і статті про положення народів, поневолених Польщею, видав програмову деклярацію, на яку зараз звернула увагу польська преса.

На вересень, підчас Зібрання Союза Націй, Комітет переніс ся до Женеви, де далі продовжував свою діяльність. Видав деклярацію, яку предложив Зібранню Союза Націй, був принятий президентом Зібрання Союза Націй Моттою (членом швайцарського кабінету), видавав комунікати і т. д.

Тут, в Женеві, в нарадах з представниками инших національних меншостий, виникла також думка скликати в слідуючім (себто 1925-ім) році Зїзд усіх поневолених народів і обєднати їх на спільній програмі.

Сею спільною програмою мали бути: прінціп самовизначення народів і ревізія договорів на основі арт. 19-ого Пакту Союза Націй. Сі дві точки: 1) самовизначення народів і 2) ревізія договорів обєднували інтереси і змагання всіх поневолених народів.

Чи поневолені народи творять менші або більші екстериторіяльні групи, які мусять остати в даній державі, чи вони мають свою національну територію, яку хотять відділити від даної держави,— одні і другі однаково потребують права самовизначення, себто, щоб вони самі виявили свою волю про своє положення.

Так само, чи вони хотять розширення своїх прав у даній державі, чи хотять відділитися від даної держави, — в обох випадках треба на се ревізії обовязуючих договорів: у першім випадку — договорів про охорону національних меншостий, в другім — договорів про границі держав.

Як бачимо, на висше поданій спільній програмі могли обєдинитися всі поневолені народи і виробити плян реформ, який відповідав би інтересам кождої з поневолених груп.

Одначе швидко після згаданих женевських нарад „Комітет поневолених народів" мусів припинити свою діяльність. Сталося се через недостачу підпертя краєвими організаціями.

Через те й ініціятива скликання конґресу поневолених народів перейшла від „Комітету поневолених народів" на екстериторіяльні національні меншости. Головно занялися сею справою представники Німців у Латвії й Естонії.

Сі екстериторіяльні національні меншости не мали свого інтересу в тім, щоб виставити програму зміни границь істнуючих держав для визволення територіяльних національних груп, бо їм, які не мають своєї національної території, не було з сього ніякої користи.

Зате вони мали інтерес в тім, щоб як найменше наразити собі держави, до яких вони належать, маючи на увазі, що вони, екстериторіяльні групи, мусять на все в тих державах остати.

Відповідно до сих своїх інтересів вони проголосили, що конґрес національностий визнає льояльність супроти істнуючих держав і радитиме тільки над тим, як уладити життя національних меншостий в істнуючих державах, а натомість відкидає всякий національний ірредентизм, себто змагання відділити національну територію від держави, до якої вона належить.

В відношенню до Українців, поневолених Польщею, се значило би, що вони годяться на вічну приналежність українських земель до Польщі, зобовязуються до льояльности супроти польської держави і радитимуть тільки над поправою свого положення в польській державі.

І минулого й сього року українські, білоруські і литовські делеґати з Польщі пробували розширити сю програму конґресу національностий. Одначе се їм не вдалося.

На сьогорічнім конґресі вони поставили внесення, щоби на денний порядок конґресу поставити справу зміни границь істнуючих держав і справу незалежности поневолених народів. Одначе всі инші учасники конґресу се внесення відкинули.

Українським, білоруським і литовським делеґатам приходилося вибирати: або проголосити льояльність супроти Польщі або відмовитися від участи в конґресі. Вони вибрали се друге й остали на конґресі тільки як обсерватори.

Очевидно, коли-б справу обєднання поневолених народів і скликання конґресу був перевів „Комітет поневолених народів", можна би було так повести справу, щоби як не всі то хоч більшість національних груп була згодилася на широку програму самовизначення народів і ревізії істнуючих договорів. Через те, що Українці, Білорусини і Литовці випустили справу зі своїх рук, — тепер мусять дивитися на те, як конґрес національностий відкидає їх домагання і радить їм стати льояльними супроти Польщі.

Ідея, з якою виступав „Комітет поневолених народів", мала на меті обєднати всі поневолені народи до боротьби за зміну несправедливого міжнародного ладу в Европі.

Ідея, з якою виступає конґрес національностий, має на меті примирити поневолені народи з їх положенням, погодити їх з їх гнобителями на основі малих уступок.

„Комітет поневолених народів" думав про радикальний лік. Конґрес національностий подає тільки лік на зменшення болю, на знечулення.

Характеристично, що Польща постаралася, щоб на конґрес національностий явилися польскі делеґації з усіх держав, де тільки знаходиться хоч дрібка Поляків: з Німеччини, Латвії, Естонії, Чехословаччини і т. д. Всі вони мають за задачу не дати про розширення прав національних меншостий, а оборонити Польщу перед закидами гнету над поневоленими народами.

Очевидно, що проти таких „покірних телят", якими являються національні групи, заступлені на конґресі національностий, не має також нічого Союз Націй, який навіть вислав свого делеґата на сьогорічний конґрес. Адже Союз Націй, який відкидає всі жалоби поневолених народів на гнобителів, хоче також вдержання теперішніх державних границь, хоче, щоб поневолені помирилися з своїм положенням!

Я не буду докладно переповідати, про що радив сьогорічний конґрес. Вистане зазначити, що одиноке домагання, яке він поставив і яке виходило поза межі істнуючих договорів про охорону національних меншостий, — було домагання **національно - культурної автономії**. Поза тим радив головно над тим, яким способом добитися того, щоб держави держалися договорів про охорону національних меншостий та щоб Рада Союза Націй ставилася ласкавійше до жалоб національних меншостий.

Якби навіть всі бажання конґресу національностий здійснилися, то українському народови, поневоленому чужими державами, не було би з того користь. Ми живемо скрізь на нашій національній території, яку хочемо визволити зпід чужого ярма! Якби навіть Польща сповнила всі свої зобовязання про охорону національних меншостий, то вісім мілїонів українського народу остало би **рабами на своїй землі**, — рабами, яких не так дуже гнетуть, але все таки рабами.

Одначе нема ніяких виглядів, щоб та льояльність і покірність, з якою виступають учасники конґресу національностий, — принесла ті успіхи, яких вони сподіваються. Чим льояльнійші й покірнійші будуть поневолені, тим бутнійші ставатимуть гнобителі.

Український нарід, поневолений чужими державами, мусить витревати на шляху боротьби за національну незалежність і зєдинення!

Прага, 1. вересня 1926.

Проф. др. М. Лозинський.

НАЙБІЛЬША ЖУРБА ФРАНЦІЇ

Над усіма клопотами фінансів, внутрішньої та закордонної політики панує у Франції одна журба, про яку часто пишуть публицисти, затривожені майбутністю своєї культури. Є це журба про слабий зріст населення, часто менший як статистика смерти, і незвичайно малий у порівнанні до чисельного розвитку Німеччини. На цю тему промовляє у французьким парляменті що року сенйор між послами проф. Пінар. Тому два роки він заявив: „Тяжкий є для нас матеріяльний дефіцит, але ще тяжкий і страшніший дефіцит французьких душ. Франція наближується до смерти". Рік пізніше сказав він: „Яку користь приносять нам проекти та програми наших фінансів, війська та кольоній, коли смертність дітей не зменшується. Деґенерація дальше збільшується. Французький селянин, який є життєвою силою, що відживляє нові покоління, отсей селянин вигине. Не тому, що може змешилася його життєва сила; його убивають ті міста, які з дня на день побільшуються. Простори добре родючої землі стоять пустками. Підчас французької Революції було три рази більше селян, як міщан. В 1848 р. на одного міщанина припадало двоє селян, а сьогодня? Сьогодня є більше міщан як селян. Один міліон пятьсот тисяч гектарів землі лежить необробленої, брак робітника-хлібороба. Де подівся пастух, робітник виноградів? Він став ремісником, комерсантом, робітником на фабриках, або чистить канали по містах. Вино збирає робітник чужинець.

„Страшна є маґнетна сила міста з її кінодрамами, джезбендами й иншими забавами та приємностями. Це все вдирається до хати селянина, нарушує його душевний спокій та перетягає до міста. Кожний такий перехід селянина до міста спричиняє ще більшу смертність французької нації. Чим можна би привязати селянина-Француза до землі? Чи можна казати про кольонізацію з середини? З уродливого Брентано, де деґенерація не простягла ще свою руку, переселюються до полудньово-західної Франції, де села були так безнародні, що вартість землі впала на 70 проц. Пробували й американської методи. Приємности та розкоші міста: кіна, радіо, джезбенд, перегони перенощено на села, але й це не має успіхів. Одно може оборонити Французів від деґенерації: змішання чужинців з Французами — це мусить признати кожний здорово думаючий Француз.

„Повоєнна чужа інвазія дуже збільшилася. Число чужинців за кілька років збільшилось удвоє; воно числить сьогодні понад 5 міліонів. Швайцарці та Бельгійці осіли в Гасконі, Прованс заселили Італійці, в Лянґдоку є багато Еспанців, а біля французьких копалень появилися нові польські та мадярські села. Статистика вичислила, що коли мандрування піде тим самим ходом як дотепер, то в 1950 р. у Франції буде 30 міліонів чужинців. Проблема чужої інвазії є дуже тяжка і складна.

„Всі інтернаціональні злодії чеків та фальшування грошей для своєї махінації мають найкращу землю Париж. Мордування, крадіж, злодійства роблять найбільше чужинці. Статистики поліції виказує, що з 50 підозрілих є 3—4 Французів, а решта чужинці. Французький робітник не радо дивиться, що число робітників чужинців збільшується; вони стискають заробіток і перешкаджають страйкам. Инші знову бояться, що чужинці попсують цю знамену французьку особливість. І в питанні про змішання чужинців з Французами треба добре надуматись, який шлях вибрати. Дотеперішні події навчили нас уже багато. Ми бачимо тих польських селян, яких спровадили на земельні роботи; вони їх скоро покинули, переселися до міста і стали робітниками фабрик. З Італійцями ми мали більше успіху. В полудневій Франції оселилося біля 50 тисяч Італійців і на протязі трох років має ще переселитися біля 150 тисяч до тих департаментів, що найбільше вимерли. А й тут не обходиться без неприємностей, на які слід звернути увагу. Італія Мусоліні добре вважає на те, щоби ця маса не затратила свою національну власність і тому вони мають уже своїх учителів та священиків.

„Про будучий плян політики інвазії важко говорити.

„Нині ми знаємо, що на протязі трох літ з 50.000 прохань про натуралізацію 12.000 вирішено в користь прохаючих, а решта жде на свою чергу. Міністерство закордонних справ разом з міністерствами праці та рільництва заклали „Офіс Насіональ", яке має на меті розмістити приїзжих чужинців тут на роботи по відповідним місцевостям.

„Основано ще тут і инші товариства, які мають за завдання привабити чужинців на натуралізацію. Як є ще який лік охоронити французьку націю, то ним є лише втоплення чужинців серед Французів та змішання їх".

Над цим питанням та над цією небезпекою, яка грозить французькій нації, думають найбільші голови Франції. Шукають шляхів, як запобігти цьому і як вийти без шкоди для себе, але, як видко вже з промови п. Пінара, це дуже тяжка проблема.

Поволі і Французи починають розуміти політику національної кольонізації та її небезпеку для них.

Іван Стасів.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ.

ТИМ, ЩО НАРУШУЮТЬ ПАМЯТЬ ФРАНКА ПО ЙОГО СМЕРТИ.

Коли вже така завзята боротьба розгорілася між „Свободою" а епископом Богачевським, то й я вважаю своїм обовязком сказати декілька слів з повним своїм підписом про напасти епископського органу на память Івана Франка.

На приказ епископа розписався його орган проти Франка, що він був безбожник, грішник, що не вірив у Бога. Для українського народа сі закиди, хочби були правдиві, є маловажної ваги, бо наш народ признає всякому чоловікови право вірити так, як йому подобається. Для нас у Франку важним є те, що він нас бодрив духом до боротьби з ворогами нашого народа, а своїм життєм показав нам, що він висше цінить працю для народа, як особисту вигоду. За се український народ уважає Івана Франка своїм Мойсеєм котрий взявся вести пригноблений український народ з польської і московської неволі. Тому Українці вважають Івана Франка своїм народним мучеником і святкують всюди його память, хоча його релігійні погляди може й деяким священикам і не подобаються. Для українського народа він є великим чоловіком і поетом, а всякий, який виступає проти Івана Франка, виступає проти українського народа та тої боротьби проти ворогів, до якої він ціле своє життя нас взивав.

Колиж епископ і його орган зібралися тепер пятнувати сього українського каменяра, то я пригадую їм, як поступав Христос у подібнім случаю. Я читав у Євангелію св. Йоана, як Ісус осудив людину, яка не то сказала зле слово, але чужоложила. Ісус Христос казав тоді до тих, що хотіли її вкаменувати: „Хто з вас без гріха, нехай первий кине каменем на неї!"

Так говорив Ісус Христос, а епископ і його редактор, як мені не вірять, можуть самі се прочитати в главі 8., стих 7. Так говорив Ісус Христос, і тоді ніхто не важився кинути каменем, а тут я бачу, що перший камінь на Івана Франка підняли ті, які поповняли якраз такі гріхи, за які вони тепер на Івана Франка камінням хочуть метати.

Ісус Христос вчив прощати живим, а новочасні проповідники, які Його імени вживають, не можуть простити людині, яка вже десять літ лежить у гробі. За життя Івана Франка ви його величали як великого поета й провідника. Певно вам здається, що з покійниками воювати легка справа, лекша як з живими? Скажу вам тут коротко й ясно, що се найтяжча помилка, яку ви в своїм життю зробили. З покійним Іваном Франком труднійша війна, як з неодним живим чоловіком; хоча тіло Івана Франка в гробі лежить, але дух його великий живе во віки серед українського народа, і як огнений стовп Жидів вів з египетської неволі, так дух Івана Франка веде Українців з національної неволі на боротьбу за свободу. Боротьба з таким покійником страшна, бо се боротьба не з трупом, а з живим міліоновим народом. Хто такому великому покійникови дорогу заступить, того міліони у поході звалять і стратують, що з нього сліду не лишиться.

Як мені, невченому, отці, преосвящені й панове доктори, не віріте, то пождіть ще хвилину, а пізнаєте правду мою на своїй власній шкірі.

Петро Ларніцький,
член 69. відділу Українського Народного Союза в Ню Йорку.

НЕ ПОРА ТЕПЕР СИДІТИ ЗІ ЗАЛОЖЕНИМИ РУКАМИ.

Щоби застановитися над вшанованнім памяти найбільшого сина України нашого віку, відділ 85. Українського Народного Союза в Гейзелтоні, Па., скликав був надзвичайні збори. Без довгої дискусії члени просто одноголосно постановили відсвяткувати се свято та зложити жертву на його памятник і на сироти по українських жовнірах, котрі, йдучи за словами Івана Франка, кров свою пролляли й життя поклали за Неньку-Україну. Щоби збірка ще краще випала, збори постановили попросити католицького пароха о. Л. Закревського відправити панахиду по Івану Франку.

Комітет відділу вибрався до о. Закревського, і сей, хоча про нього кажуть, що він признається за русского, радо згодився сю панахиду на бажання громади відправити та сказати промову про діяльність Івана Франка. Комітет урадувався сею обіцянкою, і сподівався, що ще більше втішаться сироти по українських героях, коли захочуть відділу принесуть гарні жертви для сиріт.

Але дивіться тепер, члени Українського Народного Союза й читачі, на те дивне диво, яке сталося опісля. Повідомляє нас незадовго опісля о. Закревський, що епископ Богачевський заборонив правити панахиду по Івану Франку. Христос учив нас любити свого ближнього й ворогови прощати урази, а тут християни в 20. столітті заборонюють своїм вірним молитися до Бога за покійника. Не подобалося свято Франка десь у Варшаві, то вже й ми в Америці маємо скакати, як пан каже?

Такі річи діються, як зачувати, і по других громадах. На натиск з гори епископ забороняє українське національне свято, щоби не-дай-Бог люди не довідалися в церкві щось про того великого Українця, який наш народ взивав горячими словами до боротьби за волю й щастє, а під його натиском священики забули за те, що вони колись себе Українцями звали, свій український патріотизм манифестували; забули, сіли тихо, нижче трави, тихше води.

Українці сим священикам церкви й мешкання побудували, меблі до них справили, дали всего, що душа бажає. Лишень який спокійно і для такого народа працю отверто, щиро, явно й славно. Замісць цього наші священики притихли, заголюкані, змішані. Ледво десь хтось має відвагу поступити, як українська честь і народне добро вимагає.

Всечесні отці. Не в гнім вам скажу тепер кілька слів. Не думайте, що ваше сидження вам на добро вийде. Не пора тепер спати, бо народ ніколи не забуде тому, хто, коли наша хата горіла пішов в обозгріг спати. Неробство й брак відваги пімститься на кождім священику тяжко. Не вдавайте, що се доктори зі собою посварилися, а ваша хата з краю, і ви нічого не знаєте, бо народ готов вам сказати, що його хата з краю, і він за церкву або парохію нічого не знає.

Ви нам говорите кождої неділі проповіди про великих мучеників християнства, які не побоялися мук, але отверто визнавали свою віру, хоч їх за се ждали муки й смерть. Ми слухаємо сі проповіди побожно і добре собі тямкуємо і від кождого чесного чоловіка вимагаємо, щоби він тепер не ховався в мишачу діру, але отверто сказав свою думку, і постояв за неї, не дивлячися на неприємности від влади.

Он. Костюк,
секретар 85. відділу Українського Народного Союза в Гейзелтоні, Па.

НЕ СЛОВОМ, А ДІЛОМ.

Не одну ми вже бачили боротьбу на сторінках українських газет в Америці, але на жаль мусимо сказати, що не одна з них нічим не скінчилася. Написала одна газета на другу цілу копицю статтий, а відтак усе лишилося по старому. Злізли відтак на особисті справи, дехто образився словом, і пішов на корт, і на сьому справа притихла.

Як ми не подбаємо, то й ся бортьба, яка тепер перед нашими очима ведеться, так скінчиться. Хоча тут не ходить о особисті справи, але деякі люди так сю боротьбу ведуть, немовби тут лишень о се ходило, хто від кого розумнійший, хто більшу пенсію має, хто носить жовті черевики, а хто чорні.

І від нас, читачів сих газет, теж залежить, чи ся боротьба має зійти на такі марниці. Від нас се залежить, чи наша газета буде держатися питання, про яке йде з права, чи буде кпити собі з нас як з дураків і буде нам давати полову, кажучи, що се скарб найдорожчий. Як ми покажемо, що ми на всяке питанне дивимося розумно, хочби воно вийшло від міністра пропаганди або й епископа, то й звихнені голови не довго потрафлять з нас кпити; і вони тее будуть мусіли замовкнути, а як будуть писати, то будуть писати, нас, читачів, не ображаючи.

Читаючи газети, дивімся не за особистими справами, а за великими засадами, за які вони полемізують проти себе. А теперішна полеміка розвелася за великі питання: Чи ми маємо називатися рутенцями чи Українцями? Чи Рим має право відбирати український католицький церкві права, які Українці собі вимовили, приступаючи до унії? Чи Рим має право змовлятися з Польщею проти Українців? Чи Польща має право натискати на українських епископів вести протиукраїнську політику? Чи нарід істнує для церкви, чи церква для народа?

Епископ зі своїм редактором думають, що вони вже вирішили кожде питанне, як вони назвуть всякого, хто з ними не годиться в якійнебудь справі, большевиком. Тепер д-р Назарук всім нам підсуває, що ми большевики, бо ми хочемо святкувати память Івана Франка, а те саме хочуть робити большевики. Тимчасом ювилейні статті про Івана Франка були поміщені й в органі канадійського католицького епископа Будки, так що епископ Богачевський повиненби назвати й свого товариша по уряді, епископа Будку, теж большевиком. Видно, що д-р Назарук і епископ Богачевський вважають нас за таких дураків, що ми сього не добачуємо, що їм огидне підозрінь за большевизм їм не помагає, але шкодить.

Також саме просто з кождим їх аргументом, але сього вони ніколи не довідаються, поки ми не зробимо цього такого, щоби навіть вони зрозуміли, що ми думаємо. Як громада в Вунсакет дала їм доброго прочухана в суді, як вона нагнала накинего епископом пароха, то тепер вже й той священик, і епископ знають, що людий легковажити собі не можна. Якби кожда наша громада скликала збори, обговорила справи, за які ведеться полеміка, ухвалила відповідне становище, а відтак се становище заявила епископові, то будьмо певні, що епископ не поважився йти проти нас, а колиб він важився, то його скоро забрали би туди, звідки його нам прислали. Треба лишень роботи, бо робота рахується, а не розмови або балакання. Возьмімся до праці, та визвім всіх, най скажуть, за ким вони стоять: за тими, за нами, а хто проти нас.

Іван Микитюк,
член 55. відділу Українського Народного Союза в Болтимор, Меріленд.

ОБЕРЕЖНО З ЛЬОТЕРІЙНИМИ ТИКЕТАМИ.

Якийсь московський імігрант, С. Чернов, що живе в Празі, вулиця Лазарська, число 11, (Чехо-Словаччина), розслає по українських робітниках в Америці, на адреси добуті з тутешніх часописий і т. п., циркулярі, в яких запрошує наших робітників купувати якісь льотерійні білети та продавати їх другим і, очевидно, обіцяє тим, що куплять сі білети, величезні зиски. Деяким посилає по кільканайцять таких білетів таки без гроший, певно в тій думці, що в сей спосіб скорше спіймає їх на вудку.

Білети сі се звичайненькі собі свистки паперу, дешевенько собі надруковані, з гумовими печатками пана Чернова і словами: П. С. К. Льотерії, Париж. Ціна одного білета на думку пана Чернова невелика, бо тільки „марних" шістьдесять долярів!

Думаю, що не зле було би, наколиб Українці, живучі в Празі, розшукали того пана Чернова і ширше пояснили цілу ту справу, бо може і справді який український робітник, живучий в Америці, дістане апетит виграти 500,000 долярів, або хоч дістати премію в сумі 100 долярів. ну, і вишле пану Чернову шістьдесять долярів. Адже недавно у Скрентоні, Па., одна вдова вже згодила і хотіла заплатити за машинку до роблення гроший 3,500 долярів, то чоловіж не могли знайтися такі, що готові „зарискувати" далеко менчу суму?

Мимоходом кажучи, в Америці льотерія заборонена і кожда, хто продає або купує льотерійні білети, підпадає карі.

Тому обережно з льотерійними тикетами!

Іван Ардан.

ЗАБЕЗПЕЧУВАННЯ КУЛЬТУРНИХ ПОТРЕБ УКРАЇНЦІВ У РСФРР.

Російські офіціяльні органи уряду і преса оправдують своє занедбання на полі національно-культурних потреб Українців, що поселені у межах Російської Федеративної Радянської Республики, тим, що нема — мовляв — навіть українських учителів для шкіл. І це має бути головна перешкода в тому, щоби задовольняти національно-культурні потреби того населення. Згідно з урядовим переписом є в межах РСФРР (без автономних республик!) 5,128,-000 Українців. Щоби задовольнити їх шкільні потреби в українській мові, треба щонайменше 12,000 комплектів шкіл.

Але цікаве, що таж сама радпреса (очевидно російська) пише і про те, що в многих місцевостях, де живе українське населення компактною масою, є подостатком учителів Українців, але вони чомусь учать по школах російською мовою. Далі ті органи думають, що з тих усіх учителів треба створити педагогічні кадри будучої української школи в РСФРР, створивши для них наперед відповідні перепідготові курси, щоби вони могли вчити школярів не тільки в українській мові, але щоби могли також знайомити їх з українською літературою зокрема. Цікаво, чому російські знавці від національної політики аж так пізно взялися за ту справу в себе, коли за правдиво ленінську політику у відношенні до російської національної меншости на Україні вішали собак на цілий харківський уряд. Видно там, як і в старих часах, є дві міри і дві оцінки до одних і тих самих явищ.

Щойно цього року Народній Комісаріят Освіти РСФРР має відкрити цілий ряд відповідних курсів для учителів-Українців. Задовольнити цілком все українське населення в межах РСФРР українською школою думають урядові чинники на протязі 5-ти літ. За той час малаб відбуватися плянова праця над підготованням відповідного кадру учительських сил до тих шкіл. На підставі обчислень рік-річно треба буде 1.104 учительських сил. Щоби підготовити таку їх масу, мають заснувати окремі українські педагогічні техніки. Постійну сітку шкіл того типу (технік) почала вже організувати Рада національних меншостей при Наркомі Освіти в Москві. В минулому році істнувала тільки одна така школа (технікум) у Полтавській станиці на Кубанщині. В цьому шкільному році мають заснувати три нові школи того типу, а то: в Курщині, Ворожчині та в Сталінграді на північному Кавказі. В 1927/28 р. мають відкрити нових 7 технік для учителів. До року 1931/32 має стати чинними 26 таких шкіл, що зможуть забезпечити українську школу в межах РСФРР українськими учительськими силами. Чи це піде і в практиці так гладко, як воно намальовано в теорії, побачимо.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ДЕХТО ПЕВНО ДУМАЄ,

що перша українська кольонія в Америці, в місті Милвил, стейту Ню Джерзі, се неначе прерія, або пуща, як на далеких Вестах. Тимчасом се зовсім щось иншого.

Милвил се є правильне місто, — „сити" — в поняттю американським. Має отже свій осередок торговельний з густо забудованими вулицями, а поза ним великі земельні простори, обняті границями міста. На тих власне просторах в західній части лежить українська кольонія.

Місто само лежить в прегарній околиці на рівнині побіч великого озера, має около 20,000 мешканців, добре розвинений промисл і торговлю і се дає добре заняття людям, які потребують зарібків. Через місто переходять головні зелізничі та автомобілеві шляхи до важних надморських місцевостий, як: Атлантик Сити, Ошен Сити, Вайлвуд і другі, а се помагає скорому розростови міста. Через те власне ґрунти в границях міста скоро заселюються, фарми перемінюються в міські будівельні площі, так звані „лоти" і підносяться на вартости.

Наші землі помірені після давного пляну на пять-акрові фарми і ми їх продаємо ще по 1000 долярів. Зате инші властителі довкруги нас пустилися на спекуляцію, і міряють вже свої землі на лоти. А звісно, що з 5 акрів можна викроїти около 80 лотів.

Рівночасно з розвитком тих просторів міська управа робить нашим людям всякі удогіднення, бо мостить дороги, впровадже електрику і т. п. В той спосіб наші фарми перемінюються на міські ґрунта.

Поки ще час, варта густійше заселити українську кольонію і створити сильну українську громаду на будуче. До сього є нагода тепер, бо власне є ще деякі вулиці, при котрих може набути землю десять і більше українських родин, одна побіч другої. Тутки є українська церков, товариства, свої люде, ба навіть і з міста прибувають сюди Українці на вакації.

Для тих, що дбають про свою будучність ісвоїх дітий, варта сказати, що діти можуть користати з міських народних і висших шкіл, а кромі сього учитися в українській школі. По скінченню школи вони не мусять покидати родинного дому, бо мають на місци міську вигоду, відповідне заняття, а при тім всім чистий і здоровий воздух.

Хто хоче про все те на місци переконатися, нехай зробить собі малий вакаційний відпочинок і переїдеться до Милвил помежи наших людий. Певно сього не пожалує, а не один знайде для себе добре місце для осідку на старші літа.

А про інформації в справі закупна земель на українській кольонії треба писати до першого орґанізатора сеї кольонії Василя Матолича у Филаделфії N. E. cor 7th & Green Sts). (Огол.)

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ЧИРАКИ І БОЛЯЧКИ.

(Др. Луіс Б. Мавнт).

Поміж всякими слабостями та недомаганнями людського роду з давніх давен дошкуляли людям також ріжнородні болячки, чираки та струпи і навіть в біблійних книгах старого завіту докладно описано, як терпів від них праведний патріярх Йов.

Те, що називають чираком, є звичайно запаленням, від якого шкіра нариває і місцями завмирає. Справа погана, дошкульна, а буває, що й небезпечна. Звідкіляж вони беруться? Правильно причиною є, як в богато инших слабостях, чужоїдні бакцилі, дрібесенькі, простим оком незримі тваринки, які в тім випадку розживаються в так званих порах, тих дірочках у шкірі, що ними виходить піт.

Та для того, щоби вони всадовились і розжились в якім місці, мусить бути в тім місці пригожа для них шкіра. А підготовляє її для такого наїзду звичайно їжа. Коли людина споживає богато харчів, що містять в собі крохмаль і цукор, тоді в її крови є за богато цукру і той цукор, так сказати, псує шкіру та робить її податливою для зараження. Відома річ, що люде, котрі слабують так званою цукровою слабостю (діябетис), часто терплять також від усяких чираків та болячок.

До зараження може причинитися всяке подряпання шкіри, чи то коли комахи покусають, чи, ще частійше, коли людина сама задре собі нечистими нігтями. Коли в кого руки не зовсім чисті, то саме під нігтями назбирається звичайно богато бруду, а в бруді, звичайно, гніздечка для всяких мікробів — зародків заразливих хворіб.

Чираки зявляються часто на шиї, під пахами, то-що, у місцях, де надряпає, наприклад тісний ковнірець, а в жінок тісні руками. В індустріяльній праці робітники, котрі працюють біля смоляних і парафінових продуктів, роздратовують собі шкіру так, що вона швидко заражується.

Як у всякій слабости, найбезпечніша річ — порадитися лікаря, особливо коли чирак не зовсім звичайний, а подобає на якусь більшу болячку. Та коли лікаря близько нема або коли хто з досвіду знає, що в нього звичайний чирак і ніщо гірше, то можна помогти собі самому. Перша і головна справа — абсолютна чистість: водою й милом добре вимити й саме запалене місце і шкіру довкруги нього. Всякі „плястри", хоч їх часто уживають, нічого не помагають, а навпаки, можуть болячку загострити й загаїти вигоїння. Зате добре вимазати її, особливо вершок, що дня „тинктурою йодини" і після того приложити шматкою ґази, вмочений у воді, розчиненій не більш як одним відсотком „лізолю". Коли в кого такі чираки показуються часто, то треба йому здержатися від їжі, в якій богато крохмалю і цукру, а далі це може бути осторога, що кров не така, як повинна бути, і можливо, що ховається якась гірша слабість.

ГУМОР І САТИРА.

Василь Смутний.

МІРКУВАННЯ „ПАТРІЮТА РЕДАКТОРА" З „АМЕРИКИ" ПІСЛЯ ЧЕРГОВОЇ ДУРНИЦІ.

(Кабінет редактора „Америки". Сам редактор ходить схвильований по кімнаті. Час від часу скреготе зубами, жує ґуму, плюється та лається по московськи — все, що лишилося після міністерства преси).

Редактор:

Щож діяти тепер?
Хоч утопись.
Ой, Осипе, держись,
Тримайся, не корись
Хоч би й помер.

Але щож відповім
Я босові свому?
Звичайно лиш йому
Тай тільки одному
Відповідаю я! А з ним

Числитись треба до часу
І гнутись по собачи...
Я до роботи не ледачий,
А Ляхові служить тим паче,
За те й долярів припасу.

Одно мене турбує трохи:
Вже надто галас навкруги —
Немов гриби, ті вороги
Ростуть усюди, а шпиги
Усі тепер: хлопи і парохи.

Чорти ще сіпають „Свободу"—
Бодай ви виказились там —
Отой Мишуга, з хамів хам,
Другим не дасть, не їсть і сам,
А все для кого — для народу.

Який народ? Мені аж дивно!
Хлопів рахує за людей!
Як би лиш воля, ій-же-ей,
Не замикав би і очей,
Щоб бидло це душить! Противно

И думати мені...
(замисліється)
Пожди ще до весни,
А там
Скажу: бувайте, вам;
Спасибі за доляри,

Нам з вами не до пари.
Гризіться ви самі,
Спочить давно повинні ми.
А зараз геть думки сумні!

Яку статтю мені стругнуть?
Про ще іще мені брехнуть?
Ага, що бачив я у сні?
(думає).
Ах так, пригадую. Дівчат!
Хороші повні литочки,
Прозорі легкі спіднички —
Ото зробитиб конкордат...
(стук до дверей).
Ввійдіть!

Парох:

Ви занятi?
Епископ наказав, що ви.
Не жалуючи голови,
Повинні працю піднести.
Поганці, хлопи, єретики
Високий дуже взяли тон,
Не йдуть до нього на поклон
А навпаки, вернуть ще пики.
Їх висока преподобность
Того більше не стерпить,
Виж активність проявіть,
Докажіте свою здібність.
(вийшов).

(Редактор кілька хвилин сидить, стискаючи голову, раптом хапає папір та зачинає хутко писати).

Зо всіх стейтів пливуть вісти,
Навіть з Індії, з Мадрасу,
Що єретики нечисті
Переходять в віру нашу.
Кур-Азано, воїн славний
І великий сильний князь
Кинув віру Магомета
Та прийшов до нас.
Наплювать нам на Вкраїну —
Кур-Азано, є,
Тепер в річці славній Ґангу
Хрестить князівство своє.
Уже й гетьман Скоропадський
Ляцьку мову вчить,
Буде скоро у Ванзее
Дочок теж хрестить,
І підуть двома шляхами
З буками в руках
Виганять із хлопа чорта
Та вселяти страх.
З Сходу славний Кур-Азано,
З Заходу Павло,
Неповагн щоб до Риму
Ніяк не було.
Схаменіться, поклоніться
Низенько Ляхам,
Покоріться Епископу
Гетьману, панам.
Киньте віру українську,
Добре усім стане,
Тай що казать — нашу віру
Приняв Кур-Азано.

16-го вересня, 1926 р.

Правдива подія.

В Сінгапурі сидів англійський губернатор із двома товаришами при столі. Їли знаменитий обід, пили дуже багато напитків, кактейлів, лікерів. Обід кінчився, як роздався страшний землетрус. Доми валились наче побудовані з карт. Коли стіни дому й овид став хитатися, губернатор повстав і сказав спокійно: „Коли мені вже все зачинає перед очима ходити ходором, то я вже знаю, що то для мене знак, щоби я перестав пити". Ґубернатор сказав це і пішов повагом від стола.

ЖАРТИ.

Селфмейдмен.

— Чому ти так вибалушив на мене очи, хлопче?!

— Мій тато каже, що ви селфмейдмен.

— Ну, то й що в цьому такого дивного?

— То мені дивно, чому ви зробили себе якраз такого?

Позір!

На відлюдній вулиці вечером стрічається двох людей.

Перепрашаю, вас пане! — каже один, — чи не бачили ви де тут недалеко полісмена?

— Ні, — каже другий.

— А телефона нема тут також де в околиці?

— Ні, я знаю цю околицю дуже добре.

— А радіостації нема також?

— Ні. Та навіщо вам цього?

— Мені цього не треба. Але ви можете потребувати того всього. Чи можу просити в вас вашу мошонку з грішми?!

В офісі посередництва подруж.

Гість: Я шукаю жінки, що була би молода, гарна, багата, домашня, щоби говорила кількома мовами, щоби грала на фортепяні, варила, прала, щоби займалася спортом і танцювала.

Посередник (видивився і перебиває): Ради Бога, перестаньте, та з того, що ви вичислюєте, то я міг би мати бодай три партії.

Побожна папуга.

Одна старенька пані мала папугу, що з літами вивчилася неодно говорити. Але в тої пані була теж стара служниця, що все (коли пані не було дома а була лише папуга) нарікала:

— А щоби чорт забрав уже цю стару бабу!

Пані пішла до священика порадитися, що робити, щоби папуга відвичилася говорити таке. На те священик:

— Я такої папуги не потребую в себе, але може я вам поможу так, що дам вам мою папугу. Моя папуга не є така здеморалізована, то ваша, як буде в її товаристві, відвикне від злої навички. І священик позичив їй свою папугу.

На другий день кричить знову перша папуга:

— А щоби чорт забрав уже цю стару бабу!

Священикова папуга завернула очи до неба й закричала проймаючо:

— Господи, вислухай нашу молитву!

Невиличмна неточність.

Херубіні був довгі літа директором париської консерваторії. Там його боялися за його незвичайну точність. Не міг простити, коли хтось спізнився. Тому сердився на Анрі Бертона, композитора і професора консерваторії, який нездужав хронічною неточностю. — Бертон помер. Зібралися в церкві на похорон. Херубіні, як звичайно зявився точно й станув біля Обера. Минуло пять, десять хвиль — чверть години, а похоронного походу не видати. „Кондукт, видно, спізнився", сказав Обер. „Самособою, що він спізнився — тадж цей Бертон за ціле життя ні разу не прийшов на час".

Жінка телеграфує до чоловіка, що померла її мама, себто його теща. Вкінці додає: „Зателеграфуй, чи поховати, чи спалити в крематорії".

На те дістала відповідь:

Зроби і се і те, все воно буде певніше.

У посередника подруж.

— Ця пані то розвідка?... Коли так, то вона невідповідна для мого брата!

— Аджеж, ласкава пані, цю пані признали невинною!

— Ах, ми розуміємося на таких справах! Я також розведена вже тричі й за кожним разом признавали мене невинною!...

Господиня (до наймички своєї сусідки): Скажіть но вашій панночці, щоби вже перестала співати колискові пісні, а то ще побудить мені мої діти!

Сльози.

I. студент: Ви не в силі уявити собі, як дуже любила мене моя колишня господиня. Як я випровадився, вона плакала цілими годинами!

II. студент: Так! — ну, моя господиня не така. вона каже платити собі чинш згори.

Батько: Слухай сину, твоя наука коштує мене величезні гроші!

Син: Ну, тату, а я навіть не вчуся так дуже багато.

Полісмен записав якогось добродія за те, що за ним ішов пес не привязаний на ремінці. Покарали його за те грошевою карою, та він не хотів заплатити. Справа опинилася перед судом.

Судця: Чому ви не привязали пса?

Обвинувачений: Я ще ніколи не мав пса і не потребую впинати собак инших людей.

Судця (до полісмена): Чи ви питали того пана. чи той пес належить до нього?

Полісмен: Точно тими словами я не питав, алеж пес біг за ним!

Обвинувачений: Пане судця! Колиб я мусів впинати все, що біжить за мною, то я мусів би був впняти і полісмена!

Справу відложили...

Добра рада.

— Я вже досить добре грала на фортепяні, але цього літа, як була в купелях, забула майже все. Що мені тепер робити?

— Зачати наново лічитися!

Батько: Бачиш, сину, і що може бути з такого хлопця, що цілісенький день нічого не робить, лише крутиться по вулицях?

Синок: Полісмен!